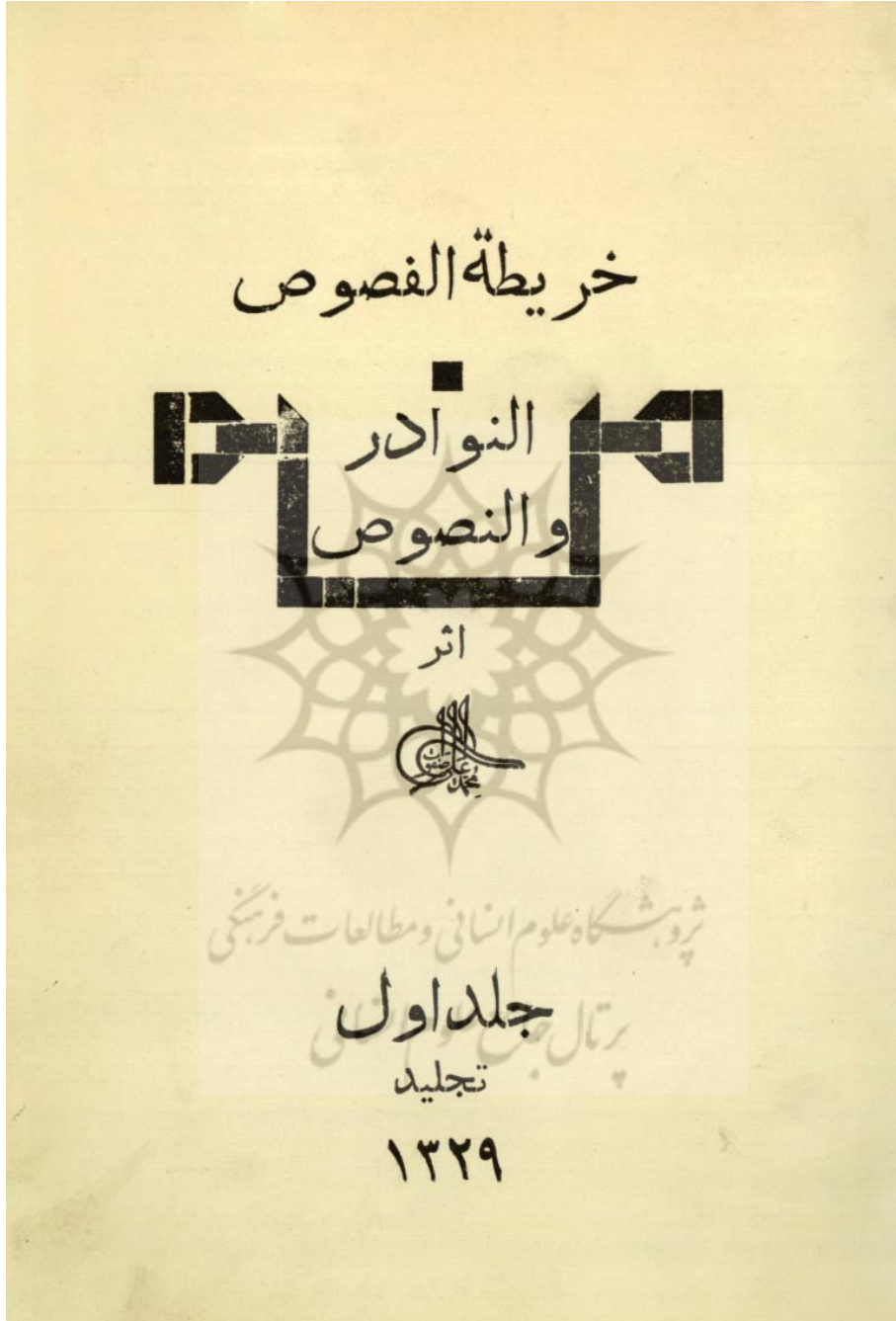

تصاویری از کتاب خريطة الفصوص درباره کتابخانه‌های جهان

کتاب دو جلدی «خريطة الفصوص من النوادر و النصوص» اثری است از محمد علی تربیت دانشمند معروف آذربایجان. این اثر کشکولی ارجمند شامل نکات و حکایات ادبی و تاریخی و غالباً به زبان عربی است. این کتاب به خط مرحوم میرزا طاهر خوشنویس به بهترین شکل کتابت شده و در حال حاضر در دو مجلد در کتابخانه مجلس شورای اسلامی نگهداری می‌شود.

صفحاتی از این کتاب درباره مشهورترین کتابخانه‌های جهان و تعداد کتابهای آنهاست. آن چند صفحه را بدون هیچ توضیحی همراه با صفحه عنوان و نیز صفحه‌ای که با حروف چاپی شرح حال مرحوم تربیت در آن آمده است، در اینجا عیناً چاپ می‌کنیم. (رسول جعفریان)

عرض حال مؤلف :

در سال ۱۳۳۰ قمری که سر بازان تزاری احرار میهن دوست تبریز را
بدار میزدند . هشتماه با هزاران آه و سوگواری اختفا گزیده و بعزلت
نشست . آنمدت را بنو شتن این کتاب « خریطة الفصوص » ممحض و
مخصوص نمود . (وقت را غنیمت دان آنقدر که بتوانی) و در طی سالهای
چند مطالب و جملات بهتری را بکمند آورد و بعضی محتویات کتاب را تغییر
داده و بقلم خوشنویس معروف « میرزا طاهر » تبریزی استکتاب و بزعم خود
یادگاری موجود شد . (زندگی از برای مردن نیست)

سپس مشاغل دولتی و ملی و حوادث متوالی آذر با بجان فرصت
و فراغتی نگذاشت که آنرا بطبع رساند و در دسترس فضایی متمتع گذارد .
الحال که سال ۱۳۶۹ قمریست از هر جهت توانائی از دست هشته
و عنایات موهوبی را طبیعت بی رحم از دستم گرفته و بعلت آشفگی زمان
ابناء دهر را عاطفتی نمانده و کس را سراغ ندارد که این ودیعه را بکف
امانت و همت او بسپارد و از کفایت او استرحام نماید .

پس ناچار این توشه را هم در جنب آثار گرانقدر دانشمندان سلف که در
گوشه فراموشی جای گزیده و خزیده اند می نهد . بلکه این قبیل نهفته‌ها را
موقع شکفتگی رسد و مورد نظر صاحب‌دلان گردد و روز فیروزی رخ دهد .
تا هستم ای رفیق ندانی که کیستم روزی سراغ وقت من آئی که نیستم
در آستان مرگ که زندان زندگیست تهمت بخویشتن نتوان زد که زیستم

پیداست از گلاب سرشکم که من چو گل

یکروز خنده کردم و عمری گریستم

شهریور ۱۳۳۹

(۱۶۴)

شاه قاسم - هر کسی از در کبی یا بدمراد خویشتن دزد را محراب باشد رخته دیوار

* شهر مکتبات العالم وعد کتبها *

عدد	تاریخ	اسم المكتبة	المدينة
مخطوطاتها	تاسيسها		
۱۲۰۰	۱۴۱۸	بيجان	اکس
مئة واربعون ألفاً	۱۷۳۱	المدینة	بورردو
مئة وخسة وستون ألفاً		»	لئون
ملیوناً ومئة الف	۱۳۵۰	الاهلیة	باريس
مئتا الف وخسة وعشرون ألفاً	۱۷۸۱	دارالصناعة	باريس
مئتا الف	۱۶۲۴	سانت جفقیف	باريس
مئتا وستون الفاً	۱۶۶۰	سازارين	باريس
مئتا واربعون الفاً		السوربون	باريس
مئتا الف	۱۷۵۹	الجامع العلمیة	باريس
مئتا الف	۱۷۵۹	المدینة علوم الزنق طالعانی	باريس
مئتا وعشرون ألفاً	۱۸۰۹	المدینة	روان
مئتا الف		المدینة	تروا
اربعائة الف	۱۴۷۵	الكلبة	كامبروج
مئتا وخسون واربعون ألفاً	۱۶۰۱	كلبة التثلیث	دوبلین
ثلاث مئتا الف	۱۶۸۰	الخامین	ادنبورج

(۱۴۵)

عدد مطبوعاتها مخطوطاتها	تاریخ تاسیساها	اسم المکتبه	المدينه
مئذ وخسون الفاً ۳۰۰۰	۱۵۱۰	الكلية	ادنبورغ
مئذ الف وخمسة الاف	۱۴۷۳	الكلية	غلاسكو
مئذ الف	۱۱۵۰	العامة	لېفرېول
ملېون ومئذ الف	۱۷۵۳	دارالآثار	لوندن
مئذ وعشرون الفاً	۱۱۵۲	العامة	مانشستر
۳۰۰ الف و ۳۵ الفاً ۳۰۰۰	۱۵۹۱	بودلېان	آكسفورد
مئذ وخسون الفاً	۱۵۳۷	المدينه	أغزبورغ
سبعائة الف ۱۵۰۰	۱۴۵۰	الملكية	برلين
مئذ الف ۱۰۰۰	۱۸۱۱	الكلية	بون
ثلاث مئذ وخمسون الفاً ۲۵۰۰	۱۸۱۱	الكلية	برسلو
مئذ الف وخمسون الفاً ۱۳۰۰		المركز	كارلسرو
مئذ الف ۴۰۰	۱۵۱۰	الملكية	كاسل
اربعائة الف وخمسون الفاً ۴۰۰	۱۷۶۰	الفرانديوقية	دارستاد
خمسة مئذ الف ۳۰۰۰	۱۵۵۵	الملكية	درسد
مئذ وعشرون الفاً ۱۰۰۰	۱۷۴۳	الكلية	ارلنجن
مئذ الف		المدينه	فرايكنفورث
مئذان وخمسون الف	۱۴۵۷	الكلية	فريبورغ
مئذ الف	۱۶۰۷	الكلية	غيبش

(۱۶۶)

عدد مخطوطاتها	عدد مطبوعاتها	تاریخ تأسیسها	اسم المكتبة المدينة
۵۰۰۰	مئة وخمسون ألفاً	۱۶۴۰	غوثا الذوقية
۵۰۰۰	اربعائة الف	۱۷۳۴	غوثيچن الكلية
	مئة الف	۱۶۰۴	غزوالد الكلية
	مئة الف	۱۶۹۶	هال الكلية
	مئتا الف	۱۵۲۹	هامبورغ المدينة
۲۰۰۰	مئة وعشرون ألفاً	۱۶۹۰	هانوفر الملكية
۲۰۰۰	مئتا وعشرون ألفاً	۱۷۰۳	هيدلبرغ الكلية
	مئتا الف	۱۵۴۱	پينا الكلية
	مئة واربعون ألفاً	۱۵۶۵	كيبيل الكلية
	مئتا وعشرون ألفاً	۱۵۴۴	كونسبرغ الكلية والمدينة
۲۵۰۰	مئتا الف	۱۵۴۳	لبنع الكلية
۲۰۰۰	مئة وسبعون ألفاً	۱۶۷۷	لبنع المدينة
	مئتا الف	۱۵۲۷	ماربورغ الكلية
۱۵۰۰	مئة وعشرون ألفاً		ماپانس المدينة
۲۲۰۰۰	تعمائة الف	۱۶۶۰	مونينغ الملكية
۲۰۰۰	مئتا وثلاثون ألفاً	۱۵۷۵	مونينغ الكلية
	مئة وعشرون ألفاً	۱۴۱۶	روسنوك الكلية
	ثلاث مئة الف	۱۵۳۱	ستراسبورغ المدينة

(۱۶۷)

عدد مخطوطاتها	عدد مطبوعاتها	تاریخ ناشرها	اسم المكتبة	المدینه
۳۵۰۰	ثلاث مئة الف	۱۷۶۵	المكتبة	ستوغار
	مئة الف	۱۷۷۳	المدینه	ترف
۲۰۰	مئتا الف	۱۴۷۷	الکلیه	توینجین
۲۰۰۰	مئة وخصوالفا		الفرانزویة	وهر
۵۰۰۰	مئتان وسبعة وخصوالفا	۱۶۰۴	الدوقیة	ولفنبول
۱۵۰۰	مئة الف	۱۴۰۳	الکلیه	ورنبورغ
۵۴۰۰	مئة واربعمائة	۱۳۴۴	الکلیه	کارکوف
	مئتا الف	۱۸۰۴	الاهلیة	بیت
۱۰۰۰	مئتا الف وخصوالاف		الکلیه	بیت
۴۰۰۰	مئة واثنتان واربعمائة	۱۳۵۰	الکلیه	براغ
۲۰۰۰۰	سئ مئتا الف	۱۴۴۰	الملکیة	فنا
	مئة وستون مائة	۱۷۷۷	الکلیه	فنا
	مئة الف	۱۸۳۲	المدینه	زوریخ
۶۰۰۰	مئتا الف	۱۶۹۰	الکلیه	بولونیا
۱۴۰۰۰	مئتا الف	۱۸۶۴	الاهلیة	فلورانس
۱۵۰۰۰	مئتا الف	۱۶۰۹	امبروزیین	میلان
	مئة وخصمة وثمانون مائة	۱۷۶۳	بربرا	میلان
۳۰۰۰	مئة الف		ایست	مودین

(۱۶۱)

عدد مخطوطاتها	عدد مطبوعاتها	تاریخ تأسیسها	اسم المكتبة	المدینة
۵۰۰۰	مئتا الف	۱۷۱۰	بوپون	نابل
۱۵۰۰	مئتا الف	۱۶۲۹	الكلبة	بادو
	مئتا واربعون الفاً		الغامه	بارم
۲۰۰۰	مئتا الف	۱۷۰۰	كازانانسى	رومبة
۲۳۰۰۰	مئتا الف	۱۶۰۵	انجليكا	رومبة
۵۰۰۰	مئتا الف وخمسة الاف	۱۳۷۱	فاتيكان	رومبة
۱۰۰۰۰	مئتا و خمسون الف	۱۸۷۶	فكتور عمانويل	رومبة
	مئتا و خمسون الفاً	۱۴۳۶	الكلبة	تورين
۱۰۰۰	مئتا وعشرون الفاً	۱۴۶۷	شان فارك	فنزيا
۱۵۰۰	مئتا الف	۱۷۱۲	الأهليّة	مدريد
۱۰۰۰۰	مئتا و خمسون الفاً	۱۷۹۶	الأهليّة	لبجون
	مئتا الف	۱۷۹۵	الملكيّة	لاهيّة
	مئتا الف		مكاتب مختلفة	الآنسة
۲۰۰۰۰	مئتان و خمسون الفاً	۱۴۰۰	الملكيّة	بروكسل
۲۵۰۰۰	خمس مائة و خمسون الفاً	۱۵۵۰	الملكيّة	كونينهاج
۵۰۰۰	مئتا الف	۱۷۳۱	الكلبة	كونينهاج
	مئتا الف	۱۸۱۱	الكلبة	كرتينايا
۱۰۰۰	مئتا الف	۱۶۷۱	الكلبة	لاند

(۱۶۹)

المدینه	اسم المكتبة	تاريخ تاسيدها	عدد مطبوعاتها عدد مخطوطاتها
ستوهولم	الملکبة	۱۵۴۰	مئة وخمسة وعشرون ألفاً ۵۰۰۰
أوبال	الکلبه	۱۶۲۱	مئة وخسون ألفاً ۱۰۰۰
هلنغفوس	الکلبه	۱۶۳۰	مئة واربعون ألفاً
کيف	الکلبه	۱۸۳۲	مئة الف وعشرون ألفاً
موسکو	الکلبه	۱۷۵۵	مئة واربعه وسبعون ألفاً
موسکو	دار الأثار	۱۷۱۴	مئة وخمسة وستون ألفاً ۵۰۰۰
بترغراد	الأمپراطورية	۱۷۱۴	مليون ومائة الف ۳۵۰۰۰
بترغراد	الجمعيه العلميه	۱۷۲۶	مائة وعشرون ألفاً
أبنا	الکلبه	۱۸۳۷	مئة وخمسة وعشرون ألفاً ۶۰۰
القاهره	السلطانيه	۱۸۶۹	۱۴ الف ۵۰۱ مجلدات ۱۹۰۰۰

(دائرة المعارف)

(از آثار و طبعه اديب الممالک فرائفي)

چندگشی بار این سپهر کهن را / چند بجای روی روان خواهی تن را
 مرد چو رخت شرف نذوخت بر لدم / باید پوشد بدوش خویش کفن را
 ساسد اش چون بنات نشستی / گریندی شجاد عقد پرن را *
 ز درنداری بچاره کوشش و تدبیر / گرتوشندی حدیث مور و لکن را
 در طرف راست یار عربده جوین / در طرف چپ حریف عهد شکن را

بتد

(۱۷۰)

شاهد روسی نخست از ره بیداد	کرده عیان حیلۀ های سز و علان را	سز و
اینک بت انجلیس از در اخلاص	آمد و ارونه کرد طرح سخن را	
گفت منم آنکه دست من بر باید	از دل توانده وز دیده و سن را	
پس ببنون فسانه برد بکارت	بادۀ ناخوش کوار مرد فکن را	
مست قنادی ازین شراب سحرگاه	زهر بلا اهل زدی خار شکن را	
ایران باشد بهشت عدن و تو آدم	عدن تو آنکس برد که برد عدن را	
ما را بیند چنانکه کوفی دید هست	جانوری بی زبان و بسته دکن را	هست
ما هم از آن دیده بنگریم که میند +	مار کزیده سیه سپید رس را	
مانا فرموش کرده اند حرفین را	نیزه کیو دلیر و جنگ پیش را	فرموش
یانه بخوانند در ستون تواریخ *	قصه شاه پور شاه و داله برین را	یانه بخونج
ای علمانا تا کی کنیند پی حرص *	آلت بیداد خویش شرع و سن را	
ای ادبانا تا کی معانی بی اصل	می بطرازید ابجد و کلن را *	
ای شمر چند هسته در طبق فکر	لیموی پستان بار و سبب فن را	
ای عرفا چند گسترید در این راه	دانه تسبیح و دادم حیلۀ و فن را	
ای خطبانا تا کی دریدن و حسن	بادم خنجر دل حسین و حسن را	
ای وزرانا تا چند در گلۀ ما *	راهنمانی کنسید گردن کهن را	
ای دکلاتا تا کی در همید بدشمن	از ره جمل و هوس عروس وطن را	
ساغر می نیست خونهای شهیدان	نیک بسنج ای پسر بسنج و فن را	

(انت)